

Kulturarvspolitik

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Fotografi omslag: Helene Schmitz verk The Blue Room (2015) ur serien Earthworks

Schmitz har i sin konstnärliga verksamhet ofta undersökt människans komplicerade förhållande till naturen. The Blue Room ingår i en serie bilder från en by i Namibia där diamanter utvanns runt sekelskiftet 1900.

Produktion: Kulturdepartementet

Foto sid 3: Kristian Pohl/Regeringskansliet

Tryck: Elanders

Artikelnr: Ku17.01

Kulturarvet - en angelägenhet för alla

Det är en grundläggande mänsklig drivkraft att utgå från det som varit när vi ska förstå oss själva och det samhälle vi är en del av. Genom att trä en tråd mellan i går, i dag och i morgon kan vi förstå hur vi blivit de vi är och hitta nya riktningar framåt.

Kulturarvet är en angelägenhet för alla. Därför ska alla ha möjlighet att kunna ta del av den kunskap som det rymmer, oavsett var i landet man bor. Ett förhållningssätt som bejakar kunskap och engagemang måste också genomsyra den offentliga kulturarvspolitiken.

Regeringen presenterar nu för första gången en samlad kulturarvspolitisk proposition till Sveriges riksdag. Propositionen bygger på flera utredningar och rapporter. I en bred dialog med aktörer på området har regeringen också fått in värdefulla inspel till arbetet.

I propositionen presenteras utgångspunkter för det offentliga kulturarvsarbetet som ska kunna gälla under

många år framöver, bland annat i form av en ny museilag. Kulturarvsområdet behöver långsiktigt stabila ramar. Som politiker är det vår uppgift att skapa förutsättningar för starka kulturarvsinstitutioner som självständigt kan bedriva högkvalitativ och kunskapsbaserad verksamhet. Det civila samhällets aktörer behöver goda förutsättningar att utveckla sin verksamhet på egna villkor. Min övertygelse är att vi med dessa förslag kommer att bidra till en utveckling där kulturarvets mångfaldiga värden kan realiseras.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Alice Bah Kuhnke', written over a light grey background.

Alice Bah Kuhnke
Kultur- och demokratiminister

Kulturarvspolitik för ett Sverige som håller ihop

Med propositionen Kulturarvspolitik tar regeringen för första gången ett helhetsgrepp om kulturarvsområdet som ett eget politikområde.

I propositionen presenteras övergripande prioriteringar och en rad konkreta förslag lämnas. Som bakgrund beskrivs kulturarvsområdets framväxt och de samhällsförändringar som gjort att kulturarvsfrågorna i dag kanske är viktigare än någonsin tidigare.

Utgångspunkter för en samlad kulturarvspolitik

Kulturarv kan förstås som spår och uttryck från det förflutna som tillskrivs värde och används i samti-

den. Kulturarvet är inte något statiskt utan förändras över tid.

Enskilda människor kan använda kulturarvet för bildning, kunskap och konstnärliga upplevelser. Det kan både ha som funktion att bidra till gemenskap och tas till utgångspunkt för kritiskt ifrågasättande.

Med en tilltagande polarisering mellan grupper i samhället är det viktigt att se att olika sätt att närma sig det förflutna inte utesluter varandra.

Regeringens prioriteringar

För att kulturarvets värden ska komma hela samhället till del är

regeringens bedömning att det offentliga kulturarvsarbetet bör vidareutvecklas så att:

- det gemensamma kulturarvet blir en angelägenhet för alla,
- det offentliga samtalet vidgas och fördjupas, och
- medskapande och engagemang främjas.

Regeringen har redan tidigare återinfört fri entré till statliga museer.

I propositionen Kulturarvspolitik lämnar regeringen nu bland annat förslag till en museilag och förslag till ändringar i kulturmiljölagen.

I särskilda avsnitt redovisas bedömningar om:

- internationella kulturarvsfrågor,
- museisektorns struktur,
- kulturarvsinstitutionernas samlingsförvaltning och kulturföremål,
- kulturmiljöpolitik och det kyrkliga kulturarvet,
- statens förvaltning av kulturhistoriskt värdefulla fastigheter, och
- frågor som rör digitalisering, arkiv och bibliotek.

Förslag till museilag

I enlighet med ett förslag från den statliga museiutredningen

(SOU 2015:89) lämnas ett förslag till museilag där det huvudsakliga syftet är att stärka institutionernas oberoende och status som kunskapsinstitutioner.

Museilagen innehåller bestämmelser om det allmänna museiväsendet, det vill säga museer som drivs av stat, landsting och kommun samt till exempel stiftelsemuseer vars styrelser i huvudsak utses av det allmänna.

Lagen innehåller en särskild bestämmelse om museernas självständiga ställning i förhållande till den politiska beslutsnivån. I lagen förtydligas att politiken inte ska lägga sig i innehåll eller perspektiv i museiverksamheterna.

Lagen utgår från att det övergripande ändamålet för museerna i det allmänna museiväsendet är att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Allmänna utgångspunkter för museernas arbete med samlingsförvaltning, kunskapsuppbyggnad och publik verksamhet anges i lagen.

Vidare regleras att museer och museihuvudmän inom det allmänna museiväsendet ska samverka i syfte att ge alla i hela landet tillgång till museernas samlade resurser.

Till skillnad från i dag får statliga museer möjlighet att donera föremål till bland annat kommunala museer, detta som ett steg i arbetet med att göra kulturarvet tillgängligt och relevant i hela landet. Kommunala museer får en möjlighet att låna ut föremål genom ett undantag från den så kallade lokaliseringsprincipen.

Förslag till ändringar i kulturmiljölagen

I propositionen föreslås att regelverket för utförelse av kulturföremål moderniseras och förenklas. De kulturföremål som inte får föras ut ur landet utan särskilt tillstånd ska vara sådana som kan antas ha funnits i Sverige i minst 75 år och kan vara av stor betydelse för kulturarvet. I kulturmiljölagen införs särskilda bedömningskriterier för om ett föremål är av stor betydelse för kulturarvet.

Ändringar i kulturmiljölagen föreslås även när det gäller regleringen av kyrkliga kulturminnen. Länsstyrelsen ska pröva frågor om fastställelse av gränserna för en kyrkotomt och det förtydligas vad som är tillståndspliktigt när det gäller vegetation på kyrkotomter och begravningsplatser.

Organisationsutveckling inom kulturarvsområdet

Regeringen redovisar i propositionen en rad bedömningar kring hur

organisationsstrukturen på kulturarvsområdet bör vidareutvecklas.

Riksantikvarieämbetet föreslås stärkas i sin roll som samlande kulturarvsmyndighet. Myndigheten bör ta över flertalet av de uppgifter som i dag utförs av Riksutställningar och ges ett samordningsansvar för museifrågor. Riksantikvarieämbetet bör även ta över uppgiften att samordna kulturarvssektorns digitaliseringsfrågor samt få ett särskilt uppdrag om att inrätta en centrumfunktion för att utveckla kulturarvsarbetet.

För att skapa bättre förutsättningar att belysa Sveriges historia bör myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet inordnas i Statens historiska museer från den 1 januari 2018.

Regeringen gör också bedömningen att den nuvarande organisationen av statens transporthistoriska museer och samlingar bör ses över.

Ett stärkt kulturmiljöarbete

För att ta till vara den potential som kulturmiljön utgör, bör ett antal myndigheter ges i uppdrag att utarbeta vägledande strategier för kulturmiljöfrågor. Det gäller bland annat Trafikverket, Naturvårdsverket och Tillväxtverket. Strategierna ska belysa

hur myndigheternas arbete bidrar till de nationella kulturmiljömålen.

Propositionen innehåller även en samlad strategi för statens förvaltning av kulturfastigheter. I strategin anges bland annat att förvaltningen av kulturfastigheter är en viktig del av den statliga kulturpolitiken och att de kulturhistoriskt mest värdefulla fastigheterna även i fortsättningen ska förvaltas i myndighetsregi. I strategin beskrivs vidare hur till exempel myndighetssamverkan och uppföljning kan effektiviseras.

Särskilda satsningar

Regeringen gör i propositionen bland annat bedömningen att det

ska införas ett utökat stöd till det civila samhällets och de nationella minoriteternas kulturarvsarbete.

En bred arkivutredning kommer att tillsättas. Vidare görs bedömningen att en fri entré-reform på arkivområdet ska utredas för att släktforskare och andra fritt ska få ta del av till exempel folkbokföringsmaterial. Öppen data är ytterligare ett steg för att göra kulturarvet tillgängligt runt hela landet.

Fortsatt massdigitalisering av kulturarvsmaterial ska också möjliggöras vid det så kallade mediakonverteringscentret i Fränsta.

Fotografi © Helene Schmitz (2015). Titel: The Blue Room. Urserien: Earthworks.

Kulturdepartementet

Växel: 08-405 10 00

Besöksadress: Drottninggatan 16

Postadress: 103 33 Stockholm